

Пронь Х. П.
*студентка 2-го курсу Івано-Франківського факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ УЧАСТІ АДВОКАТА У ЦИВІЛЬНОМУ ТА ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

відповідно до ч. 2 ст. 59 конституції України, адвокатура діє в Україні для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах. Згідно з ч.1 ст. 59 у випадках, передбачених законодавством, юридична допомога громадянам надається безплатно. організація і порядок діяльності адвокатури визначаються законодавством України.

в Законі України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» зазначено, що адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом.

адвокатурі належить провідне місце серед юридичних засобів захисту прав людини. Більше того, головна соціальна місія, фундаментальне призначення адвокатури – це захист прав людини. дане положення має бути основоположним у вирішенні проблеми досконалого функціонування цього надзвичайно важливого правозабезпечувального інституту. реальна здійсненність і надійна захищеність прав людини – найвищий критерій гуманізму, прогресивності, «якісності» адвокатури.

у цивільному судочинстві, як свідчить судова практика, від загального числа справ, у яких беруть участь представники сторін, більшість їх розглядається за участю адвокатів. його участь в суді надає змогу особі, права та законні інтереси якої порушено, отримати кваліфіковану юридичну допомогу та повною мірою захистити свої права та законні інтереси. Правосуддя у цивільних справах певною мірою відбиває професіоналізм юридичної практики в цілому та ступінь захищеності суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів громадян. так, згідно із ст. 55 конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються

судом. кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. механізм правового регулювання правосуддя з цивільних справ не тільки визначає порядок реалізації конституційного права громадян на судовий захист відповідно до норм внутрішнього національного законодавства, але і є передумовою використання міжнародних судових інститутів захисту прав людини. це особливо важливо у зв'язку із вступом України до ради Європи та ратифікацією Європейської конвенції прав людини.

Представництво адвокатом у цивільній справі – договірні правовідносини, за якими адвокат в силу його юридичної (правової) компетентності бере на себе обов'язки щодо здійснення процесуальної діяльності, спрямованої на захист порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та законних інтересів особи в суді.

участь адвоката в цивільному процесі полягає у здійсненні ним представництва і захисту порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та законних інтересів інших осіб (фізичних і юридичних осіб) та у сприянні суду у всебічному, повному і об'єктивному з'ясуванні всіх обставин справи. у процесуальному представництві адвоката поєднуються два види правовідносин — між адвокатом і особою, інтереси якої він представляє, між адвокатом і судом у цивільному процесі. Правовідносини між адвокатом і довірцем (стороною, третьою особою та іншими) мають матеріально-правовий і процесуально-правовий характер. матеріально-правовий характер ґрунтується на договорі доручення (чи про надання правових послуг). Процесуально-правові зв'язки виникають з приводу оформлення і визначення обсягу повноважень представника в цивільному процесі й регулюються ст. 44 цПК України.

Питанню представництва та участі в суді такого специфічного представника, яким є адвокат, чинний Господарський процесуальний кодекс України (далі – ГПК України) не приділяє уваги. так, ст. 18 ГПК України не називає учасниками господарського процесу представників сторін, третіх осіб; не передбачає можливості участі в господарському процесі одночасно сторін, третіх осіб та їх представників, не називає адвоката можливим представником сторін, третіх осіб в господарському процесі. ГПК України взагалі не знає і не називає такого специфічного інституту представництва, як ад-

вокатура і адвокат. Згідно зі ст. 28 ГПК України, що визначає поняття представництва, адвокат входить до переліку інших осіб, які можуть виступати представниками за довіреністю.

Повноваження будь-якої особи, в тому числі і адвоката, що виступає представником сторони або третьої особи, а фактично такої, що її заміняє, підтверджуються не ордером, а довіреністю (ст. 28 ГПК України). Нотаріус в довіреності від імені фізичної особи вказує, що один громадянин доручає іншому вести його справу в суді. у цьому документі знову немає місця адвокату. ордер, як документа, що підтверджує повноваження адвоката, ГПК України не знає. На цій позиції стоїть навіть вища кваліфікаційна комісія адвокатури. таким чином, у господарському процесі адвоката немає, а є представник, яким може бути будь-яка особа, навіть не наділена спеціальними знаннями в галузі права.

одним з найвдаліших є формулювання ст. 19 Проекту кодексу Господарського судочинства від 2008 року, що був відхилений у 2012 році, за яким «особи, які беруть участь у справі, мають право користуватися правовою допомогою, яка надається в установленому законом порядку». таке положення не слід трактувати обмежено, тобто воно не спрямовує осіб, які беруть участь у справі, реалізувати своє право на отримання правової допомоги лише за участю адвоката. На це звертає увагу і конституційний суд України у своєму рішенні у справі про право на правової допомоги №23-рп/2009 року, де йдеться про «можливість отримання такої допомоги від іншої особи, якщо законами України щодо цього не встановлено обмежень». вказане розширює можливості застосування законодавства про адвокатуру у повному обсязі у господарському процесі України.